

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

Факультет економіки і підприємництва

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Допущено до захисту

“ _____ ” _____ 2024 р.

Зав. кафедри, д.е.н., професор

_____ **Соколюк С.Ю.**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
МАГІСТРА**

**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО
КАПІТАЛУ ПрАТ «МИРОНІВСЬКИЙ ХЛІБОПРОДУКТ»
ОБУХІВСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Виконав – студент 2 курсу, групи 21м-пт
освітньої програми «Аграрне підприємництво
та агротрейдинг»

спеціальності 076 Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність

Зеленецький Олександр Сергійович

Науковий керівник – доктор філософії, доцент
Бленда Наталія Олександрівна

Умань – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет економіки і підприємництва

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Освітня програма Аграрне підприємництво та агротрейдинг

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(код, назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

(підпис) (ініціали, прізвище)
 “ ” 2023 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Студенту Зеленецькому Олександру Сергійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Оцінка ефективності використання оборотного капіталу ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» Обухівського району Київської області

керівник роботи Бленда Наталія Олександрівна, доктор філософії, доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “ ” 20__ року №__

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи фінансово-економічна звітність ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» Обухівського району Київської області за 2019-2023 роки, законодавчі й нормативні акти, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, електронні джерела

4. Перелік питань, які потрібно розробити

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКИ
ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО
КАПІТАЛУ ПрАТ «МИРОНІВСЬКИЙ ХЛІБОПРОДУКТ» ОБУХІВСЬКОГО
РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ

5. Перелік графічного матеріалу

3 рисунки та 9 таблиць

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання вид	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

	Назва етапів роботи	Строк виконання проекту	Примітки
	Вибір теми кваліфікаційної роботи	12.09.2023	
	Одержання індивідуального завдання	14.09.2023	
	Складання календарного плану написання кваліфікаційної роботи	17.09.2023	
	Підготовка до виконання кваліфікаційної роботи - підбір та вивчення літератури - участь у виконанні науково-дослідних робіт - виконання курсових робіт - інші заходи		
	Уточнення теми кваліфікаційної роботи та календарного плану-графіка, виходячи зі специфіки базового підприємства, установи	15.12.2023	
	Підготовка: - першого розділу - другого розділу - третього розділу - висновків		
	Доопрацювання кваліфікаційної роботи з урахування зауважень наукового керівника	20.11.2024	
	Написання та оформлення роботи в остаточному варіанті	29.11.2024	
	Перевірка роботи на академічний плагіат	05.12.2024	
	Одержання відгуку наукового керівника	06.12.2024	
	Попередній захист роботи на кафедрі	09.12.2024	
	Затвердження роботи завідувачем кафедри	10.12.2024	
	Одержання рецензії	10.12.2024	
	Захист кваліфікаційної роботи	13.12.2024	

Студент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)Керівник роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ
на кваліфікаційну роботу магістра «Оцінка ефективності використання
оборотного капіталу ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» Обухівського
району Київської області»

студента факультету економіки та підприємництва
Уманського національного університету садівництва
Зеленецького Олександра Сергійовича

В умовах загального спаду виробництва, падіння ключових показників економічного розвитку країни та значних політичних і соціальних ризиків проблема виживання підприємств, як основної ланки фінансової системи країни стоїть надзвичайно гостро. Усе це вимагає ґрунтовних досліджень у сфері формування та використання саме оборотної частини капіталу підприємства.

Від того, і наскільки ефективно використовуються наявні в його розпорядженні ресурси, зокрема оборотний капітал, значною мірою залежить результативність діяльності будь-якого підприємства.

В роботі, яка складається з трьох розділів, розглянуто погляди науковців щодо визначення суті оборотного капіталу, узагальнено теоретичні та науково-методичні основи формування та використання оборотного капіталу підприємства. Визначено ефективність використання оборотного капіталу та напрями підвищення його використання. Об'єм роботи - 57 друкованих аркушів. Робота містить 9 таблиць та 3 рисунки. Кількість використаних наукових праць становить 56 найменувань.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення та обґрунтування теоретичних основ суті та оцінки використання оборотного капіталу підприємства, дослідження стану оборотного капіталу підприємства та обґрунтування напрямів підвищення ефективності його використання.

Перший розділ кваліфікаційної роботи – теоретичний. У ньому визначено суть оборотного капіталу, його складові та методика оцінки його використання.

Другий розділ - практичний. Автором розглянуто організаційну характеристику підприємства. Здійснено оцінку формування оборотного

капіталу підприємства та ефективності його використання.

Третій розділ містить рекомендації та пропозиції щодо підвищення використання оборотного капіталу, враховуючи особливості його діяльності.

Анотація

Кваліфікаційна робота магістра присвячена дослідженню комплексу теоретичних та практичних підходів щодо оцінки формування і використання оборотного капіталу підприємства та визначення напрямів підвищення ефективності його використання.

В роботі розглянуто теоретичні та науково-методичні основи формування оборотного капіталу, його складові та методика оцінки його використання. Проведено діагностику забезпеченості та ефективності використання оборотного капіталу підприємства, визначено рекомендації та пропозиції щодо підвищення використання ресурсного капіталу, враховуючи особливості діяльності підприємства.

Ключові слова: оборотний капітал, оборотні кошти, формування оборотного капіталу, використання оборотного капіталу, структура, стратегія управління.

The summary

The master's qualification work is devoted to the study of a complex of theoretical and practical approaches to assessing the formation and use of working capital of an enterprise and determining the directions for increasing the efficiency of its use.

The work considers the theoretical and scientific and methodological foundations of the formation of working capital, its components and the methodology for assessing its use. Diagnostics of the provision and efficiency of the use of the enterprise's working capital were carried out, recommendations and proposals were determined to increase the use of resource capital, taking into account the peculiarities of the enterprise's activities.

Keywords: working capital, working capital, formation of working capital, use of working capital, structure, management strategy.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКИ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	9
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПрАТ «МИРОНІВСЬКИЙ ХЛІБОПРОДУКТ» ОБУХІВСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	21
2.1. Організаційна характеристика ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» Обухівського району Київської області	21
2.2. Оцінка складових та джерел формування оборотного капіталу	23
2.3. Оцінка ефективності використання оборотного капіталу підприємства	31
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ	39
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

У ринкових економічних реаліях визначну роль для будь-якого підприємства відіграє його здатність до стійкого відтворення своєї діяльності. Основою стійкого розвитку підприємства є його майнова та оперативна самостійність, що забезпечується наявністю та величиною власного оборотного капіталу.

Реалії сьогодення ставлять проблему виживання та забезпечення фінансової рівноваги вітчизняних підприємств першочерговою. Нажаль, сьогодні уся увага керівників вітчизняних підприємств концентрується в рамках тактичних рішень націлених на досягнення безперебійного фінансування поточної діяльності.

Економічні і виробничі досягнення підприємств майже в повній мірі залежать від використання задіяного потенціалу внутрішніх та зовнішніх ресурсів. Неефективне управління та використання ресурсів призводить до зниження конкурентоспроможності підприємства загалом. Саме тому, питання пов'язані з визначенням, оцінкою, формуванням оптимальної структури та ефективного використання оборотного капіталу підприємств, особливо в умовах трансформацій та перманентних змін у зовнішньому середовищі, є одними з найбільш актуальних та значущих для вітчизняних підприємств.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення та обґрунтування теоретичних основ суті та оцінки використання оборотного капіталу підприємства, дослідження стану його формування та обґрунтування напрямів підвищення ефективності його використання.

Відповідно до мети дослідження поставлені основні завдання:

- розкрити сутність поняття та структуру оборотного капіталу підприємства;
- дослідити методичні підходи до оцінювання оборотного капіталу;
- провести аналіз стану формування оборотного капіталу та ефективності його використання на досліджуваному підприємстві;
- обґрунтувати напрями удосконалення формування та підвищення

ефективності використання оборотного капіталу в сучасних умовах.

Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації щодо підвищення ефективності використання оборотного капіталу підприємства.

Об'єктом дослідження є оборотний капітал ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» Обухівського району Київської області та ефективність його використання.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові роботи провідних вітчизняних та зарубіжних науковців з проблематики дослідження, статистичні дані та фінансово-економічна звітність підприємства - об'єкта дослідження, нормативно-правові акти та закони, що регулюють підприємницьку діяльність.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі використовувались такі методи: монографічний – у висвітленні поглядів вчених на досліджувані в роботі проблеми, діалектичний і абстрактно-логічний – при узагальненні теоретичних і методичних положень оборотного капіталу підприємства; економіко-статистичний – для аналізу кількісних і якісних показників стану та розвитку оборотного капіталу підприємства, що виступає об'єктом дослідження у роботі та ін.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКИ

ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність діяльності підприємства значною мірою визначається тим, на скільки результативно в процесі діяльності використовують наявні ресурси, зокрема оборотні засоби, а також можливостями їх мобілізувати у майбутньому для забезпечення безперебійної роботи. Оборотний капітал займає значну роль у процесі агропромислового виробництва як один з значних факторів, що суттєво впливає на формування валового прибутку.

Сучасні суб'єкти господарювання мають за мету отримання високих доходів та прибутків, а тому прагнуть підвищити ефективність виробництва якісної продукції і удосконалити управління виробничими процесами. Саме для цього необхідно в першу чергу потурбуватись про придбання сировини, матеріалів, паливно-мастильних засобів, насіння, добрив та забезпеченості іншими запасами і оборотними активами [20, с.133].

Капітал є основою для формування та розвитку підприємства, забезпечуючи у процесі використання інтереси держави, власників та працівників. Суб'єкт господарювання, який здійснює виробничу або іншу комерційну діяльність, має володіти визначеним капіталом, тобто сукупністю матеріальних цінностей, фінансових ресурсів та витрат на придбання прав, необхідних для забезпечення його господарської діяльності [32, с.236].

Оборотний капітал – це частина виробничого капіталу, вартість якого повністю переноситься на виготовлені товар або послугу та повертається у грошовій формі до виробника після завершення кожного процесу кругообігу капіталу [14].

Основним завданням оборотного капіталу є забезпечення безперервності процесу виробництва. Оборотному капіталу належить особливе місце у структурі підприємства, бо переважно він зумовлюють стійкий фінансовий стан, кредитоспроможність, інвестиційну принадність суб'єкта господарювання. Саме від рівня, структури та джерел фінансування оборотного капіталу залежить рівень ліквідності підприємства, безперервність процесу виробництва,

а отже, і ризик банкрутства [12, с.26].

Перша спроба наукового дослідження оборотності капіталу була зроблена Адамом Смітом. На думку А. Сміта, капітал, який створює свою вартість у процесі обігу, складається з двох частин: перша приносить грошовий дохід, друга забезпечує одержання цього доходу. Відповідно до цього А. Сміт розділив капітал на оборотний та основний, ввівши уперше ці категорії у науковий обіг [32, с. 90].

В зарубіжній літературі оборотний капітал переважно розглядається як працюючий капітал (Working capital). Прихильники даного підходу, такі як Дж. К. Шим, Дж. Сігел, М. І. Литвин, визначають поняття оборотного капіталу як різницю між оборотними активами і короткостроковими зобов'язаннями, називаючи його також чистими поточними активами або чистим оборотним капіталом [49]. У цьому визначенні оборотний капітал ототожнюється з поняттям власного оборотного капіталу, що з нашої точки зору призводить до викривлення його сутності та дещо обмежує сферу дослідження. Так, наприклад якщо за результатами розрахунків буде отримано від'ємне значення оборотного капіталу, то згідно з цим трактуванням логічним буде висновок щодо відсутності оборотного капіталу на підприємстві. Використання такого підходу до трактування оборотного капіталу вважаємо недоцільним [12].

Відмітимо, що у спільній праці Дж. К. Ван Хорна з Дж. М. Вахович розглядаються дефініції оборотного капіталу, пов'язані з його інтерпретацією бухгалтерами та фінансовими аналітиками. Зокрема, автори вважають, що для бухгалтера поняття «оборотний капітал» означає по суті «чистий оборотний капітал» (net working capital), який представляє різницю між оборотними (поточними) активами і поточними зобов'язаннями (терміни бухгалтерського балансу підприємства). Фінансові аналітики, зважаючи на специфіку своєї діяльності, під оборотним капіталом розуміють оборотні активи (оборотні кошти, поточні активи) тобто бруто-оборотний капітал (gross working capital), який визначається як інвестиції підприємства в оборотні активи, а саме: грошові кошти, ринкові цінні папери, дебіторську заборгованість, товарно-матеріальні

запаси. Максимальна орієнтованість на практичні аспекти функціонування підприємства у цих визначення є домінуючою [12].

Нікбахт Е. та Гроппеллі А. А. зосереджують свою увагу на понятті «чистий робочий капітал», що виступає показником ліквідності «робочого» (оборотного) капіталу підприємства [12].

Аналізуючи існуючі у вітчизняній економічній літературі значення поняття «оборотний капітал» (табл. 1.1), можна сказати, що більшість авторів в описі оборотного капіталу орієнтуються на матеріальні активи, підтримку поточного економічного процесу, споживання протягом одного року або одного операційний періоду, що підкреслює високу ліквідність засобів, що авансуються в оборотні активи.

Таблиця 1.1

**Визначення категорії «оборотний капітал» в
сучасній економічній літературі**

Автор визначення, літературне джерело	Трактування поняття «оборотний капітал»
П (С) БО №2	Оборотний капітал – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу
Бровко Л.І., Юрченко А.А., Королькова Т.В. [2, с.16]	Оборотний капітал – сукупність коштів, які забезпечують безперервний їх кругообіг.
Коваленко О.В. [16]	Оборотний капітал – група мобільних активів підприємства із періодом використання до одного року, що обслуговують його операційну діяльність і забезпечують його платоспроможність.
Петрович Й. М. 34, с.115]	Оборотний капітал – це сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо).
Фроленко Р. В. [48, с.99]	Оборотний капітал – сукупність грошових засобів, авансуємих для створення оборотних виробничих фондів і фондів обороту, які забезпечують постійний кругообіг коштів.

Поддєрьогін А.М. [37, с. 189]	Оборотний капітал (оборотні кошти)– це кошти, авансовані оборотні виробничі фонди й у фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку
Ходжва К.Я. [49]	Оборотний капітал – це фінансові ресурси підприємств, які інвестуються ними на формування оборотних активів з метою отримання прибутку
Супрун С.Д. [47]	Оборотний капітал – це фінансові ресурси підприємства, в грошовій і матеріальній формі, що авансовані в оборотні засоби і засоби обігу, які беруть участь у виробничому процесі один раз і повністю переносять свою вартість на собівартість продукції і представляють собою сукупність економічних відносин, реалізація яких впливає на фінансовий стан підприємства та його прибутковість.

Аналізуючи таблицю 1.1. визначено, що значну кількість поглядів науковців на тлумачення сутності «оборотний капітал» можна систематизувати у три підходи (табл. 1.2)

Таблиця 1.2

Підходи науковців до визначення категорії «оборотний капітал»

Підходи	Визначення категорії «оборотний капітал»
Перший підхід	Грошові кошти, інвестовані до оборотних виробничих фондів та фондів обігу з метою забезпечення неперервного виробництва та збуту виробленої продукції
Другий підхід	Фінансові ресурси, вкладені в об'єкти, які використовуються підприємством протягом одного операційного циклу або відносно короткого періоду часу
Третій підхід	Мобільні активи, які підприємство використовує у процесі здійснення своєї господарської діяльності протягом року або операційного циклу

Згідно з першим підходом оборотний капітал – це грошові ресурси, вкладені з метою формування фондів обігу та оборотних виробничих фондів. При цьому підкреслюється грошова природа оборотного капіталу, який виступає у ролі засобу платіжного обслуговування кругообігу. Представники другого підходу описують оборотний капітал як вкладені в діяльність підприємства фінансові ресурси, які використовуються протягом одного операційного циклу. Інша група науковців розглядає оборотний капітал як

мобільні активи, які підприємство використовує під час своєї господарської діяльності протягом року або операційного циклу.

Оборотний капітал підприємств характеризується оборотними активами, які відповідно до їх економічної сутності призначені для виробництва або реалізації протягом операційного циклу підприємства або протягом дванадцяти місяців з дати балансу та грошових коштів та їх еквівалентів. У цьому випадку під операційним циклом розуміється період часу від придбання запасів для операційної діяльності до моменту надходження коштів від реалізації.

Важливою характеристикою оборотного капіталу є його здатність до кругообігу. Кругообіг оборотних активів, які є матеріально-речовим відображенням оборотного капіталу, визначають як безперервний процес обігу активів (зокрема матеріальних ресурсів) під час виробництва. Кругообіг оборотних активів виникає з єдності оборотних фондів та фондів обігу.

Оборотний капітал під час виробництва постійно змінює свою форму. Він приймає натурально-речову форму оборотних активів, але лише по завершенню операційного циклу виготовлення кінцевого продукту. Оборотний капітал не витрачається і не зношується, а інвестується (авансується). Вартість оборотного капіталу має здатність до зростання.

Оборотний капітал проходить три стадії кругообігу: грошову, виробничу й товарну. На першій стадії під час авансування коштів здійснюється придбання й нагромадження необхідних запасів.

У виробничому процесі авансується вартість для створення продукції : у розмірі вартості використаних виробничих запасів, перенесеної вартості основних фондів, витрат на саму працю (заробітна плата та пов'язані з нею витрати). Виробнича стадія кругообігу оборотного капіталу завершується випуском готової продукції, після чого настає стадія реалізації, яка триває доти, доки товарна форма вартості не перетвориться на грошову. Отримання виручки від реалізації свідчить про корисність створеної суспільством вартості і про відтворення авансованих у ній коштів. Грошова форма, якої набирає оборотний капітал на товарній стадії кругообігу, водночас є і початковою стадією

наступного створення нової вартості.

В економічній літературі, нормативно-правових актах, у господарській практиці поряд з поняттям «оборотний капітал» вживають поняття «оборотні кошти», «обігові кошти», «оборотні активи», «оборотні засоби», «поточні активи». Проте, ототожнення оборотного капіталу з оборотними коштами чи оборотними активами (оборотними засобами) є недоцільним, оскільки оборотні кошти мають тільки вартісну форму, оборотні активи (оборотні засоби) мають тільки матеріальну форму, а оборотний капітал має і вартісну, і матеріальну форми.

За економічним змістом оборотний капітал являє собою сукупність оборотного капіталу сфери виробництва (оборотні фонди) і оборотного капіталу сфери обігу (фонди обігу).

Оборотний капітал сфери виробництва (оборотні фонди) – це грошовий вираз предметів праці, що перебувають на стадії виробничих запасів і незавершеного виробництва разом із витратами, створених при їх виробничому споживанні.

Оборотні фонди з економічного погляду є авансованою цінністю на стадії виробничого процесу. За функціональною роллю у виробництві вони суттєво різняться між собою. Відповідно до указаної ознаки виокремлюють такі їхні групи: поточні біологічні активи, незавершене виробництво і запаси.

Виробничі запаси – це засоби праці, які ще не використовують в виробничому циклі і займають найбільший відсоток в структурі оборотного капіталу.

На аграрних підприємствах запаси існують сільськогосподарського і іншого виробничого походження. До запасів сільськогосподарського походження відносять насіння і посадковий матеріал, корми, матеріали для кормів (жмих, макуха), сировина для подальшої промислової переробки.

Виробничі запаси іншого походження представлені в сільськогосподарських підприємствах добривами, засобами захисту рослин, нафтопродуктами (бензин, дизтопливо, оливи), запасними частинами,

малоцінними і швидкозношуваними предметами, що використовуються протягом 12 місяців, будівельними матеріалами для ремонту і модернізації уже існуючих основних засобів, а також для будівництва нових та тощо. Якщо в сільськогосподарських підприємствах є переробка сільськогосподарської продукції (збіраного урожаю або закупленого матеріалу), до виробничих запасів цього виду можуть входити тара, основні і допоміжні матеріали, пакувальні матеріали та інше.

Взаємозв'язок між виробничими запасами промислового та сільськогосподарського походження на сільськогосподарських підприємствах різний і залежить від ступеня розвитку переробної та іншої промислової діяльності, інтенсивності виробництва та його спеціалізації. За інших рівних умов основна частка запасів представлена запасами сільськогосподарського походження. Розмір виробничих запасів повинен забезпечувати безперервність виробництва і залежить від обсягу виробництва, норм і характеру виробничого споживання робочої сили [7].

Згідно з П(С)БО 30 «Біологічні активи» поняття «біологічний актив» трактується як тварина або рослина, що в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію і/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди [8, с.57].

Незавершене виробництво – це ті предмети праці, які вже були спожиті виробництвом, але готовий продукт ще не отриманий. Як бачимо, ці оборотні кошти знаходяться на стадії виробництва, їх розмір залежить від масштабу виробництва та виробничого напрямку підприємства, рівня його спеціалізації в основній галузі. У сільськогосподарських підприємствах незавершене виробництво рослинницької продукції представлене витратами на луцення стерні та збільшенням холоду, вартістю добрив, внесених восени, і вартістю їх доставки та внесення в ґрунт під урожай наступного року, вартістю насіння та озимих культур, снігозатримання та інше. Неповне виробництво продукції тваринництва формується в кінці року і представляється витратами на неповну інкубацію яєць, витратами на перехідні запаси меду у вуликах, а на допоміжних

виробництвах – незавершеним ремонтом, тощо.

Другою важливою складовою оборотного капіталу є капітал сфери обігу (фонди обігу). Такий капітал не бере безпосередньої участі у виробничому процесі, а лише обслуговує його, будучи одночасно результатом цього виробництва. Оборотний капітал включає готову продукцію, товари, одержані векселі, дебіторську заборгованість за розрахунками та іншу поточну дебіторську заборгованість; Поточні фінансові інвестиції; грошові кошти та їх еквіваленти в національній та іноземній валюті; Інші оборотні активи.

Готова продукція – це продукція, яка виготовляється на підприємстві і призначена для продажу та відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим умовами контрактів із замовниками та іншими нормативними актами (стандартами, вимогами безпеки тощо). Якщо товар не відповідає вимогам щодо його продажу, це відображається в незавершеному виробництві [16, с. 27].

Елемент оборотного капіталу «Товари» відображає вартість товарів, придбаних підприємством для перепродажу, а елемент «Векселі отримані» – відображає заборгованість покупців, різних замовників за відвантажену продукцію (виконану роботу чи надані послуги), яка передається в заставу векселі – різні цінні папери засвідчують довгострокове зобов'язання погасити борг продавцю.

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – це кошти, які повинні надходити на підприємство від інших учасників ринку за продану їм продукцію, надані послуги та виконану роботу як оплату за отримані векселі тощо [44, с.200].

Дебіторська заборгованість включає платежі до бюджету, видані аванси, нараховані доходи та внутрішні платежі. Зокрема, він відображає борг фінансових податкових органів, різні переплати податків; сума авансів, наданих іншим компаніям для подальших виплат; сума дивідендів, відсотків, роялті тощо, нарахованих на підприємство, які підлягають отриманню; борг із внутрішніх розрахунків [44, с.201].

Поточні фінансові інвестиції є важливою частиною оборотних коштів. Це інвестиції, які здійснюються на термін не більше одного року і можуть бути вільно реалізовані в будь-який час. Сюди входять короткострокові цінні папери на комерційному ринку, казначейські векселі, депозитні сертифікати, інші ринкові цінні папери, придбані для перепродажу протягом одного року.

Важливою складовою оборотних коштів є гроші та їх еквіваленти, представлені готівкою в касі, поточними та іншими банківськими рахунками (ці кошти можуть вільно використовуватися для поточних операцій), а також грошові еквіваленти [52]. Це короткострокові фінансові інвестиції, які є високоліквідними, вільно конвертованими у певні суми готівки та не мають великого ризику зміни вартості.

Джерелами формування оборотного капіталу (*активів*) можуть слугувати: власні кошти; кошти, прирівняні до власних; позикові кошти; залучені кошти.

Детальнішу класифікацію наведено на рисунку 1.1

Рис. 1.1. Джерела формування оборотного капіталу (активів)

Для забезпечення безперервності виробничого процесу необхідна

наявність певного резерву власного оборотного капіталу, що формується за рахунок власних (апріорі – стійких) джерел. У загальному вигляді власний оборотний капітал представляє собою ту частину оборотних активів підприємства, що фінансуються за рахунок власного капіталу.

Базова мінімальна потреба підприємства в оборотному капіталі покривається, насамперед, за рахунок його власних джерел. Так, особливості вибору схеми формування оборотного капіталу визначає необхідність визначення оптимального співвідношення власних та залучених джерел його фінансування, що відповідає на питання за рахунок яких коштів формувати оборотний капітал на підприємстві та яким має «в ідеалі» бути кількісне співвідношення складових його капіталу.

Значущість власного оборотного капіталу у процесі джерел фінансування оборотного капіталу можна порівняти зі значущістю показника фінансової автономії (питома вага власного капіталу у структурі фінансування підприємства), він по механізму використання в аналізі дає нам змогу визначити яка частина оборотного капіталу фінансується за рахунок власних джерел.

Важливою частиною джерел фінансування є залучений і позиковий капітал. До залученого капіталу належить кредиторська заборгованість, фонди споживання, резерви майбутніх витрат і платежів. Зазвичай, для підприємства найбільш важливою частиною є кредиторська заборгованість, особливо перед постачальниками та підрядниками. Річ у тім, що останні постачають свою сировину і матеріали на підприємство для забезпечення безперебійної діяльності. Не завжди підприємство оплачує такі поставки в момент отримання ресурсів. Таким чином, відбувається формування заборгованості перед третіми особами. За фактом, ці ресурси також є оборотним капіталом, який бере безпосередню участь у роботі суб'єктів господарської діяльності.

Ще однією важливою групою є позиковий капітал, який включає в себе банківський довгостроковий кредит, довгострокові позики, банківський короткостроковий кредит, короткострокові позики, комерційний кредит,

інвестиційний кредит. Зазвичай банківські кредити є дорогими, що призводить до високої вартості їх залучення та використання. Для позичальника під вартістю позикового капіталу розуміють витрати (у відносних величинах - відсотках річних) з обслуговування позикового капіталу.

Важливим є вирішення питання щодо того, як повинна розраховуватись сума власного оборотного капіталу та який її розмір є достатнім для забезпечення фінансової рівноваги підприємства у короткостроковому періоді [12, с.35].

Основними завданнями аналізу оборотного капіталу є: дати загальну оцінку динаміки, структури та оборотності оборотного капіталу в цілому; проаналізувати склад, динаміку і оборотність запасів; вивчити склад, динаміку і оборотність дебіторської заборгованості; розглянути динаміку короткострокових фінансових вкладень; вивчити склад, динаміку і оборотність коштів; розробити рекомендації щодо поліпшення структури оборотних активів і прискорення їх оборотності.

Основна мета такого аналізу полягає в знаходженні і усуненні прорахунків управління оборотними засобами, а також виявленні способів підвищення ефективності їх використання.

Ефективність використання оборотного капіталу визначається за такою системою показників.

1. Робочий капітал показує, яка величина оборотного капіталу сформована за рахунок власних коштів підприємства.

2. Маневреність робочого капіталу показує, яка частина робочого капіталу вкладена у запаси.

3. Оборотність оборотних активів (капіталу) - коефіцієнт трансформації, розраховується як відношення чистої виручки (доходу) від реалізації продукції до вартості коштів, інвестованих в активи. Цей показник характеризує величину чистого доходу, що припадає на одиницю вкладених грошових коштів в активи підприємства [15].

4. Тривалість одного обороту оборотних активів (капіталу)

розраховується як кількість днів у році (360) по відношенню до коефіцієнту оборотності оборотних активів (капіталу). Значення коефіцієнта демонструє період, протягом якого оборотні активи здійснюють один повний оборот. Цей показник вказує на ефективність управління оборотними активами підприємства. Бажаним є зниження показника протягом періоду дослідження. Така тенденція вказує на ефективний фінансовий менеджмент [33].

5. Коефіцієнт оборотності обігових коштів визначається як відношення виручки від реалізації продукції до суми обігових коштів підприємства. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів характеризує швидкість обороту оборотних коштів, тобто можливість використання оборотних коштів (кількість разів на рік). Чим більшою є швидкість тим краще працює підприємство.

6. Період одного обороту обігових коштів має вираження кількості днів у році (360) по відношенню до коефіцієнту оборотності обігових коштів. Час обороту оборотних коштів показує, скільки днів в середньому триває один оборот оборотних коштів. Що вищою є швидкість обороту оборотних коштів, тим меншою є тривалість їх обороту, тим ефективніше використовуються оборотні кошти.

7. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує на скільки раз виручка від реалізації більше дебіторської заборгованості, та визначається як відношення виручки від реалізації продукції до середньої дебіторської заборгованості підприємства. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує швидкість розрахунку дебіторів з підприємством. Чим вищим є коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, тим ефективнішою є політика управління дебіторською заборгованістю.

8. Час обороту дебіторської заборгованості показує середнє число днів, необхідне для стягнення заборгованості. Показник розраховується як відношення середньорічної суми дебіторської заборгованості до величини щоденної виручки [15].

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПрАТ «МИРОНІВСЬКИЙ ХЛІБОПРОДУКТ» ОБУХІВСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Організаційна характеристика ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» Обухівського району Київської області

ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» (МХП) — міжнародна компанія зі штаб-квартирою в Києві та виробничими потужностями в Україні та на Балканах (Perutnina Ptuj Group), що працює у галузях харчової, аграрної та технологічної промисловості. Дочірні підприємства агрохолдингу розташовані у Великій Британії, Саудівській Аравії, ОАЕ, країнах Балканського півострову та інших країнах ЄС.

Засновник і голова правління ПрАТ "Миронівський хлібопродукт" — Юрій Косюк. Розмір статутного капіталу 786 927 920,00 грн

Історія агрохолдингу почалась у 1998 році - Юрій Косюк засновує Акціонерне товариство закритого типу (АТЗТ) «Миронівський хлібопродукт». Компанія купує контрольний пакет акцій у Відкритого акціонерного товариства (ВАТ) «Миронівський завод з виготовленню круп і комбікормів». У 1999 р. підприємство отримує у власність та модернізує птахофабрику «Перемога». На оновленому підприємстві «Перемога Нова» починається виробництво м'яса птиці. У 2002 р. на ринок виходить перший в Україні бренд охолодженого курячого м'яса «Наша Ряба». В подальшому розвиток агрохолдингу направлений на зайняття лідируючих позицій на ринку промислового виробництва курячого м'яса. У 2008 році МХП стала першою українською аграрною компанією, яка привернула іноземний інвестиційний капітал через IPO на Лондонській фондовій біржі.

На 2023 рік ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» налічує 29 підприємств в різних куточках країни. Основні напрями діяльності групи - птахівництво та суміжні виробництва (виробництво охолодженої курятини, готових

заморожених продуктів, соняшникової олії), рослинництво (виращування кукурудзи, соняшника, пшениці та рапсу) та інша сільськогосподарська діяльність (виробництво свіжої яловичини преміум-класу, фуа-гра, ковбасних виробів та копченості, фруктів).

Вертикально інтегрована компанія об'єднує виробничі потужності всього технологічного ланцюга м'ясного виробництва — від виращування та виробництва кормів, інкубаційних яєць, виращування великої рогатої худоби та домашньої птиці до переробки і реалізації готової продукції. ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» виробляє, переробляє та реалізовує різні категорії продуктів харчування, зокрема, кулінарну продукцію (продукти готові до приготування або до споживання): куряче м'ясо (охолоджене та заморожене), продуктів м'ясопереробки, рослинні олії (соняшникова та соєва), а також комбікорми.

З 2020 року ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» трансформує бізнес-модель з міжнародного постачальника сировини на міжнародну кулінарну компанію, постачальника якісних готових до приготування та готових до вживання продуктів харчування. В новій бізнес-моделі виробництво сировини стане тільки частиною бізнес-ланцюжка. Активно розвиваються інноваційні рішення в харчовій, кулінарній промисловості. За два роки було відкрито унікальний в країні «Кулінарний Центр», магазини м'яса і гастрономії «М'ясомаркет», «Свіжа Їжа», точки стрітфуду «Döner Маркет». Компанія фокусується на реалізації проєктів, спрямованих на становлення сучасної культури харчування в Україні, де люди інвестують час не в приготування їжі, а в найважливіше для них — родину, хобі, навчання, спілкування, дозвілля, відпочинок.

ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» володіє популярними брендами готової до приготування або готової до вживання продукції: «Наша Ряба», «Апетитна», «Легко!», «Бащинський», LaStrava», Skott Smeat, «РябChick», «Курка по-домашньому», Ukrainian Chicken, Qualiko, Sultanah, Assilah, Kurator;

а також брендами франчайзингових «магазинів біля дома» «М'ясомаркет» і шаурменні «Döner Маркет».

У 2021 році компанія посідає друге місце в Європі за обсягом бройлерного поголів'я та входить в ТОП-3 агрохолдингів України.

Агрохолдинг ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» — найбільший виробник (64% ринку) і експортер (86% обсягу експорту) курятини в Україні. Найбільший виробник м'яса (41% ринку України), комбікорму (25% ринку) України. ТМ «Наша Ряба» є одним з найбільш відомих і сильних продуктових брендів в Україні. 100% курятини виробляється і переробляється на підприємствах МХП.

Сегмент птахівництва включає 3 бройлерні птахофабрики і 2 птахофабрики по розведенню батьківського поголів'я та виробництва інкубаційних яєць. Понад півтора десятка розподільних центрів компанії і власний парк вантажівок-рефрижераторів дозволяють доставляти клієнтам охолоджену і заморожену продукцію в найкоротші терміни.

Для виробництва м'ясних продуктів МХП вирощує птицю, велику рогату худобу, гусей на власних підприємствах і відгодовує їх кормами власного виробництва.

До складу агрохолдингу входять два м'ясопереробні заводи: Миронівський м'ясопереробний завод «Легко» та «Український бекон».

Діяльність в галузі рослинництва передбачає обробку земель, виробництво зернових і олійних культур для власних потреб компанії і для продажу.

До складу агрохолдингу входить значна кількість підприємств, що спеціалізуються на виробництві продукції рослинництва: ПрАТ «Зернопродукт МХП»; ТОВ «НПФ Урожай»; ТОВ «Захід-Агро МХП»; ТОВ «Подільський зернокомплекс»; ТОВ «МХП - Урожайна країна»; ТОВ «МХП - Агрокряж»; ПрАТ «Агрофорт»; «Агрофірма Веселиновка»; Єлизаветівська філія ПрАТ «Оріль-Лідер» та інші.

Підприємства ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» вирощують

кукурудзу, соняшник, пшеницю та ріпак. Кукурудза і насіння соняшнику переробляється на комбікормових заводах МХП, пшениця, ріпак, соя та інші культури реалізуються третім особам.

Підприємства, що виробляють комбікорми: Філія «Внутрішньогосподарський комплекс по виробництву кормів»; ПрАТ «Миронівський завод по виготовленню круп і комбікормів»; ТОВ «Катеринопільський елеватор» та 11 елеваторів. За рахунок власних виробничих потужностей МХП на 100% забезпечує потреби (соевий шрот і соняшникова макуха) для виробництва комбікорму.

Вирощування зернових - один з найважливіших компонентів інтегрованої бізнес-моделі ПрАТ «Миронівський хлібопродукт». Зернові власного виробництва використовуються для виготовлення комбікормів для птиці та великої рогатої худоби. Виробництво сільськогосподарських культур дає можливість задовольнити 100% потреб і підтримувати жорсткий контроль за біологічною безпекою і якістю. Експорт зернових приносить компанії додатковий дохід у формі валютної виручки, що в «натуральний» спосіб хеджує ризик волатильності валют.

Земельний банк — 360 тис. га. у 12 областях України. Землі холдингу розташовані в Сумській, Київській, Вінницькій, Тернопільській, Хмельницькій, Івано-Франківській, Дніпропетровській областях.

В МХП працює більше 30 тис. осіб. Основний вік співробітників компанії склав 30-50 років (55% співробітників). Із загальної чисельності працівників керівники складають 4096 людини, фахівці — 6089, решта робочі, переважна більшість яких - це місцеве населення.

У 2018 році в компанії стартувала програма — інноваційний Центр розвитку МХП — спрямована на навчання, професійне і кар'єрне розвиток персоналу агрохолдингу із застосуванням абсолютно нових підходів у цій сфері.

Спеціально для активної молоді компанія розпочала програму «Почни кар'єру з МХП», яка в 2017 р змінила назву на «МХП СТАРТ» та істотно

розширила свої активності — вдвічі більше студентів змогли стати її учасниками.

Виручка компанії зростала протягом досліджуваного періоду і у 2023 році збільшилась до 3021 млн доларів. Зростання виручки компанії було стимульовано зростанням середньої ціни м'яса птиці, а також збільшенням реалізації олії у 2023 році. Проте враховуючи значні суми витрат на збут продукції, адміністративних та фінансових витрат, результатом діяльності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» в останні роки є збиток (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Основні економічні показники діяльності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023р. до 2019р.,+,-
Виручка від реалізації, тис. . і грн	36852545	35973856	45996975	46072255	51298072	14445527
Повна собівартість . і реалізованої продукції, тис. грн. і	28931627	28110066	38956241	39095965	43497444	14565817
Валовий прибуток від реалізації, тис. грн. і	7920918	7863790	7040734	6978389	7800628	-120290
Інші операційні доходи, тис. грн	20682	485593	284238	52236	541469	520787
Адміністративні витрати, тис. грн	2021075	2165853	3083009	2299167	3451293	1430218
Витрати на збут продукції тис. грн	3240227	3576132	4827779	3467982	4552283	1312056
Інші операційні витрати, тис. грн	139434	155481	248316	1483854	966350	826916
Прибуток (збиток) від операційної діяльності, тис. грн	2540864	2451917	-834132	-222478	-627829	-3168693
Фінансові доходи, тис. грн	7645503	97223	597050	491441	480434	-7165069
Фінансові витрати, тис.грн	5143615	4395965	1389071	721641	654278	-4489337
Чистий прибуток (збиток), тис. грн. і	5042752	-1846825	-1626153	-423136	-747096	-5789848

Дані таблиці 2.1 свідчать про те, що в 2023 р. значно зросла виручка від продукції в порівнянні з 2019-2022 роками і становила 51,3 млрд. грн, проте від операційної діяльності у 2021-2023 роках отримано збиток порівняно із прибутковими 2019-2020 роками. Загалом, починаючи з 2020 року результатом

діяльності агрохолдингу є збитки. Ряд об'єктивних причин: спочатку пандемія COVID-19, вплив якої посилила повномасштабна війна, порушення експортно-імпорتنих зав'язків, зростання вартості матеріалів, тощо, вплинули на значне зниження результатів діяльності агрокомплексу у 2020-2023 роках. Проте, незважаючи на зростання в рази транспортних витрат аграріїв, порушення експортних каналів реалізації продукції, керівництву вдалося адаптувати агрохолдинг до кризових умов господарювання та забезпечити експортну діяльність підприємства. Це дало змогу зменшити збитковість у 2022-2023 роках порівняно із попередніми 2020-2021 роками, коли більшість бізнесів зупинили або значно обмежили свою роботу внаслідок пандемійних обмежень.

Як і до вторгнення, найбільший український виробник курятини отримує від експорту понад 50% свого щорічного доходу. Вже у квітні МХП відновив обсяг експорту продукції до довоєнного рівня, а за дев'ять місяців 2022 го експортний напрям зріс на 32%, – до \$1,1 млрд і становить 59% від загального виторгу.

Зниження прибутковості підприємства відбувалось починаючи з 2020 року, і у 2020 отримали найбільшу суми збитку – 1846825 тис.грн (майже 2 млрд). В 2022-2023 році діяльність підприємства все ще була збитковою, проте сума збитку зменшилась порівняно із попередніми 2020-2021 роками. Економічна криза 2020-2021 років була зумовлена природним явищем – пандемією COVID-19. Для того, щоб зупинити чи хоча б пригальмувати розповсюдження нового вірусу та зменшити безпрецедентне навантаження на національні системи охорони здоров'я, країни були змушені вдатись до надзвичайно жорстких та масштабних карантинних обмежень в тому числі до локдауна. Ці заходи негативно вплинули на економічну активність та стали причиною глобальної економічної рецесії. Криза економіки пов'язана з COVID-19 також вплинула на діяльність підприємства і в наступні роки прибуток значно зменшився, підприємство працювало з найменшою рентабельністю.

А у 2022 році з початком повномасштабної війни в Україні, ведення операційної діяльності підприємства ускладнилось. Що призвело до подальшої

збитковості підприємства на фоні значного зростання цін і, відповідно, збільшення витрат на виробництво та реалізацію продукції. Як наслідок, за 2022 рік результатом господарської діяльності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» був збиток у сумі 423136 тис.грн.

Слід зауважити, що результати діяльності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» в останні роки не забезпечують відтворення ресурсного потенціалу підприємства. Отже, необхідно шукати більш ефективні шляхи щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів для забезпечення діяльності підприємства.

ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» входить у трійку найефективніших агрокомпаній, має одну з найвищих часток переробки у виторгу серед учасників списку – 95%. За два воєнні роки найбільший виробник та експортер курятини в Україні збільшив річні інвестиції в 1,8 раза, до \$263 млн. «Це інвестиції у впровадження сучасних технологій передусім у напрями агро та food, а також розвиток зеленої енергетики». В агронапрямку за 2023 рік компанія реалізувала 28 інвестпроектів на \$14,5 млн. З початку російського вторгнення холдинг Юрія Косюка збільшив штат на 700 фахівців.

В ухваленій у 2023 році стратегії на п'ять років визначено такі пріоритети: збереження родючості ґрунтів, диджиталізація виробничих процесів, створення продуктів із доданою цінністю, піклування про команду, визнання працівників та підтримка молодих талантів.

2.2. Оцінка складових та джерел формування оборотного капіталу

Діяльність підприємства значною мірою залежить від наявних активів - основного та оборотного капіталу і їх співвідношення. Оборотний капітал відіграє значну роль у процесі виробництва продукції, від його наявності та оптимальної величини залежить наскільки якісним буде продукт, якою буде швидкість його виробництва та витрати, пов'язані із виробництвом та реалізацією продукції.

Засоби та предмети праці є важливим фактором від якого залежать результати господарської діяльності. Розглянемо структуру активів підприємства в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Наявність і структура активів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»

Фонди	2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Необоротні активи	13633005	42,4	11860868	36,5	14093391	40,9	17627431	54,2	21640149	46,4
в т. ч. основні засоби (залишкова вартість)	9508479	29,6	9366454	28,8	11326405	32,9	12929329	39,7	12129808	26,0
Оборотні активи	18510328	57,6	20607916	63,5	20358678	59,1	14921900	45,8	24985519	53,6
Всього активів	32143333	100	32468784	100	34452069	100	32549331	100	46625668	100

За досліджуваний період вартість необоротних активів значно зростла, особливо у 2023 році. При цьому збільшилась їх частка у загальній сумі активів підприємства.

Вартість основних засобів загалом має тенденцію до збільшення їх залишкової вартості. ПрАТ «МХП» продовжує трансформацію, яку розпочала ще 2019 року, з перетворення із сировинної компанії на кулінарну.

У 2023-му інвестиції у напрям продажів готової продукції зросли у 2,5 рази, більш як до 900 млн грн. У портфелі компанії 16 кулінарних брендів та 1500 торгових точок: магазини «М'ясомаркет», «Їжа Свіжа», «Наша Ряба»; 180 закладів «Döner Market» (франчайзингові та власні). Серед придбань 2023-го – компанія «Овочева скарбниця», яка спеціалізується на переробці й консервуванні фруктів та овочів, виробництві готової їжі та страв. Інвестиційні проекти 2023 року:

— заміна обладнання, техніки та автомобілів, капітальні ремонти – 2,4 млрд грн.

— проекти збільшення ефективності виробництва – 1,8 млрд грн.

— зелена енергетика – 730 млн грн.

Також відмічаємо значне збільшення вартості оборотних активів, особливо за останній 2023 рік порівняно із попереднім 2022 роком. Так, вартість основних активів була найменшою в 2022 році – 14921900 тис.грн, що свідчить про намагання керівництва, в період економічної кризи, зменшити обсяги запасів, підвищуючи частоту поставок, мінімізувати дебіторську заборгованість та залишки готової продукції. Зменшення вартості оборотних засобів підвищує ефективність їх використання за рахунок прискорення обороту.

Враховуючи значне зростання вартості оборотного і необоротного капіталу свідчить про підвищення ресурсного потенціалу агрохолдингу.

Ще однією складовою активів підприємства є оборотні активи (оборотний капітал). Оборотний капітал відіграє значну роль у процесі виробництва продукції, від його наявності та оптимальної величини залежить наскільки якісним буде продукт, якою буде швидкість його виробництва та витрати, пов'язані із виробництвом та реалізацією продукції.

Зміна вартості оборотних активів не завжди однозначно позитивна чи негативна. Якщо при збільшенні оборотних засобів підприємство втягнулося в велику дебіторську заборгованість або виявився надлишок оборотних запасів, то це збільшення не приведе до ефективного використання оборотних активів. І навпаки зменшення оборотних коштів за рахунок прискорення їх обертання є позитивною зміною оборотного капіталу [53].

В таблиці 2.3 визначено динаміку зміни вартості та структури оборотних активів ПрАТ «Миронівський хлібопродукт», їх зміна за досліджуваний період.

Таблиця 2.3

Динаміка складу та структури оборотних активів у ПрАТ «Миронівський хлібопродукт»

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
I. Оборотні фонди	178373	1,0	169514	0,8	203755	1,0	180790	1,2	307318	1,2

Виробничі запаси	94072	0,5	124159	0,6	197705	1,0	180790	1,2	302484	1,2
Незавершене виробництво	84301	0,5	45355	0,2	6050	0,03	-	-	4834	0,02
II. Фонди обігу	18331955	99,0	20438402	99,2	20154923	99,0	14741110	98,8	24678201	98,8
Готова продукція	12835	0,1	11929	0,1	10490	0,05	2549	0,02	15883	0,1
Товари	292920	1,6	326912	1,6	281268	1,4	316701	2,1	1030518	4,1
Дебіторська заборгованість	14683017	79,3	16806456	81,6	16258687	79,9	11424730	76,6	19361078	77,5
-в т.ч. за товари, послуги	2364938	12,8	6331690	30,7	5913613	29,0	4734546	31,7	12837125	51,4
Поточні фінансові інвестиції	-	-	100463	0,5	306873	1,5	-	-	288171	1,2
Грошові кошти	2128855	11,5	2091999	10,1	1554503	7,6	1300000	8,7	3529087	14,1
Інші оборотні активи	1214328	6,6	1100643	2,3	1743102	8,6	1697130	11,4	453464	1,8
Всього оборотних активів	18510328	100	20607916	100	20358678	100	14921900	100	24985519	100

Впродовж досліджуваного періоду сума оборотних активів, що знаходяться в розпорядженні підприємства збільшувалась, за виключенням 2022 року. Так у 2023 році вартість оборотних активів підприємства зросла до 24985519 тис.грн, що на 6475191 тис.грн більше їх вартості у 2019 році. У 2022 році загальна вартість оборотних засобів зменшилась до 14921900 тис.грн, що на 5436778 тис.грн менше від суми попереднього 2021 року та на 3588428 тис.грн менше 2019 року. Враховуючи несприятливу економічну ситуацію, керівництво підприємства намагається мінімізувати витрати, оптимізувати кількість запасів на складах відповідно до об'ємів виробництва, зменшити суму дебіторської заборгованості, тощо. Так, вартість запасів на кінець звітного періоду у 2022 році зменшилась на 133 тис.грн порівняно із попереднім 2021 роком, проте є більшою порівняно 2019 року. Вартість фондів обігу в 2022 році також зменшилась порівняно попередніх років. Насамперед серед складових фондів обігу слід відмітити значне зменшення дебіторської заборгованості, зокрема за реалізовані товари і послуги. Зазначені зміни є позитивним явищем, і впливають на покращення якісної структури оборотних фондів.

Структура оборотних коштів має значні коливання в окремих галузях господарства. Вона залежить від складу і структури витрат на виробництво, умов поставок матеріальних цінностей, умов реалізації продукції (виконаних робіт, наданих послуг), проведення розрахунків. Саме дебіторська заборгованість становить значну суму у вартості оборотних фондів, і, відповідно, частку у структурі, що є негативним процесом, так як зростання дебіторської заборгованості знижує ефективність використання оборотних засобів та негативно впливає на результати роботи підприємства. В 2023 році фонди обігу займали 98,8% в оборотних активах, з них частка дебіторської заборгованості становить 77,5%, основна частина якої це заборгованість за реалізовані товари та надані послуги (51,4% вартості фондів обігу).

Функціонування оборотних коштів розпочинається з моменту їх формування і розміщення. Раціональне розміщення як складова управління оборотним капіталом має певні особливості не лише в різних галузях, а навіть і на різних підприємствах однієї галузі. Визначальними тут є такі чинники: вид господарської діяльності, обсяг виробництва; рівень технології та організації виробництва; термін виробничого циклу; система постачання необхідних товарно-матеріальних цінностей і реалізації продукції та інше [53].

Складно сформулювати однозначний висновок про вплив дебіторської заборгованості на фінансовий стан компанії. З одного боку, дебітори відволікають фінансові ресурси компанії. Це може привести до збільшення фінансових витрат у зв'язку з необхідністю додаткового залучення кредитних коштів. Однак з іншого боку, збільшення товарного кредитування клієнтів дозволяє підвищити рівень збуту, адже в багатьох сферах можливість отримати товар і оплатити його пізніше є важливою. Якщо витрати на залучення додаткових позикових коштів на надання товарних кредитів перевищують прибуток від збільшення продажів, то в цьому випадку зниження оборотності дебіторської заборгованості буде мати позитивний ефект на роботу компанії. В інших випадках збільшення оборотності дебіторської заборгованості буде мати позитивний ефект на роботу компанії.

Оцінка фінансового потенціалу підприємств в умовах ринкових відносин особливо важлива для вирішення питань фінансової стабільності, надійності підприємства. Фінансовий стан підприємства впливає на забезпеченість оборотним капіталом і багато в чому залежить від якості та структури власного та залученого капіталу (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка джерел утворення капіталу підприємства, тис.грн.

Пасив балансу	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022р.	2023 р.	Відхилення, 2023р. до 2019р, +,-
1. Джерела формування майна –разом	32143333	32468784	34452069	32549331	46625668	+14482335
1.1. Власний капітал	-2671888	-10318581	-9693187	-7159850	-7921328	-5249440
Статутний капітал	786928	786928	786928	786928	786928	-
Капітал у дооцінках	5277608	4328505	5708542	8191829	7412583	+2134975
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-8736424	-15434522	-16189165	-16139115	-16121347	-7384923
1.2. Залучений капітал:	34815221	42787365	44145256	39709181	54546996	+19731775
Відстрочені податкові зобов'язання	-	-	-	628743	574456	+574456
Довгострокові кредити банків	797929	695087	329692	325969	987549	+189620
Інші довгострокові зобов'язання	10098959	17721705	8868397	4119410	1070811	-9028148
Короткострокові кредити банків	-	-	-	1314918	929420	+929420
Векселі видані	205343	-	-	-	-	-205343
Кредиторська заборгованість:						
- за довгостроковим зобов'язанням	14068758	8654242	22722519	13520489	20488262	+6419504
- за товари, роботи, послуги	6086568	1289812	9535634	2045261	5004679	-1081889
- з бюджетом	615953	648721	1646557	1876182	1675716	+1059763
- зі страхування	4541	14312	13606	14729	26415	+21874
- з оплати праці	27993	13540	38007	25105	33458	+5465
- за одержаними авансами	35730	45731	58968	71265	107788	+72058
	7298000	6645126	11429747	9487947	13640206	+6342206
Поточні забезпечення	92036	107872	117365	-	-	-92036
Інші поточні зобов'язання	9551832	15605122	12106946	19603366	30496161	+20944329

Необхідність у власному капіталі обумовлена вимогами самофінансування підприємства. Власний капітал є основою незалежності підприємства. Його питома вага в джерелах формування майна складає у 2022 році 86,5%. За досліджуваний період відмічаємо значне (майже вдвічі)

зменшення вартості залученого капіталу, і, зокрема, кредиторської заборгованості. При цьому у підприємства наявна значна частка поточних зобов'язань, за якими не потрібно сплачувати відсотків, тобто дана складова зобов'язань є безкоштовним джерелом фінансування.

Оптимальна структура капіталу підприємства являє собою співвідношення використання власних і залучених фінансових ресурсів (капіталу), за якого забезпечується максимізація ринкової вартості підприємства та мінімізується вартість залученого капіталу. Варто зауважити, що структура капіталу підприємства визначає не тільки фінансову, а й операційну та інвестиційну діяльність [25]. Від того, наскільки оптимальне співвідношення власного і залученого капіталу, багато в чому залежить фінансовий стан підприємства та результати роботи підприємства.

Розмір власного капіталу безпосередньо впливає на рівень залежності підприємства від кредиторів, позичальників та інших фінансових установ, у яких підприємство позичало кошти.

Підвищення питомої ваги власного капіталу підприємства призводить до позитивної тенденції впливу на господарську діяльність підприємства. У свою чергу, висока питома вага позикового капіталу підприємства потребує додаткових витрат та зменшує ліквідність балансу підприємства, підвищує рівень фінансових ризиків [10].

2.3. Оцінка ефективності використання оборотного капіталу підприємства

Сучасний етап розвитку економіки України зумовлює потребу підприємств у пошуку найбільш раціональних шляхів формування і ефективності використання оборотного капіталу з метою виведення підприємства на бажаний рівень розвитку.

Зважаючи на значні зміни вартості оборотних активів у підприємстві особливого значення набуває аналіз ефективності їх використання. Економічна

ефективність використання основних виробничих фондів характеризується фондодіддачею і фондомісткістю продукції. Ефективність використання оборотного капіталу визначається на основі значень коефіцієнту оборотності оборотних активів, коефіцієнту оборотності обігових коштів, коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості та тривалості оборотів.

Ефективність використання оборотних активів оцінюють у співставленні із виробництвом товарної продукції. Показники ефективності використання оборотних активів (капіталу) представлено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

**Показники ефективності використання оборотних активів ПрАТ
«Миронівський хлібопродукт»**

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022р.	2023 р.	2023 р. до 2019 р.+, -
Виручка від реалізації всієї продукції, тис. грн.	36852545	35973856	45996975	46072255	51298072	14445527
Вартість оборотних активів, тис. грн.	18510328	20607916	20358678	14921900	24985519	6475191
Вартість обігових коштів, тис. грн.	18331955	20438402	20154923	14741110	24678201	6346246
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	14683017	16806456	16258687	11424730	19361078	4678061
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,99	1,75	2,26	3,09	2,05	0,06
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,50	0,57	0,44	0,32	0,49	-0,01
Тривалість обороту оборотних активів, днів	180,9	205,7	159,3	116,5	175,6	-5,3
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	2,01	1,76	2,28	3,13	2,08	0,07
Період одного обороту обігових коштів, днів	179,1	204,5	157,9	115,0	173,1	-6,0
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,51	2,14	2,83	4,03	2,65	0,14
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	143,4	168,2	127,2	89,3	135,8	- 7,6

Зважаючи на зниження вартості і забезпеченості підприємства основними засобами, особливо у 2022 році, показники ефективності їх використання за даний період значно знизились у 2022 році. Якщо у 2018 році на 1 грн. вартості основних засобів в ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» було вироблено 45 коп продукції, у 2019 році вартість продукції на 1 грн вартості основних фондів зросла до 51 коп., то у 2022 р. даний показник знизився майже вдвічі до 27 коп, (фондовіддача у 2022 році становить 0,27 грн). Фондоємність, що є оберненим показником, відповідно, має тенденцію до збільшення. Так, 1 грн виробленої валової продукції у підприємстві в 2018р. затраталося 2,22 грн основних засобів, а в 2022 році – вже 3,72 грн.

З таблиці 2.6 видно, що враховуючи зменшення у 2022 році обсягів виробництва і реалізації товарів та послуг ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» вартість оборотних засобів підприємства також зростала до 2021 році, а у 2022 році значно зменшилась, що призвело до зниження ефективності їх використання. Коефіцієнт оборотності, що свідчить про кількість оборотів здійснених оборотними засобами за рік, також зменшився із 2,6 у 2018 році до 1,5 у 2022 році, тобто за останній рік досліджуваного періоду, оборотні засоби здійснили лише півтора обороти. Відповідно до зміни коефіцієнту оборотності значно зросла тривалість обороту, якщо у 2018 році 1 оборот оборотних засобів тривав 140 днів, то у 2022 році даний показник становив 243 дні.

Таким чином, ефективність використання основних і оборотних засобів в ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» у 2023 році порівняно із 2019 роком значно знизилась, на що значним чиним вплинули: складна економічна ситуація в країні, зниження обсягів аграрного виробництва в Україні, тощо.

За допомогою показників ліквідності підприємства можна охарактеризувати відношення його найбільш ліквідних активів, тобто грошових коштів, дебіторської заборгованості, до короткострокових зобов'язань. Динаміку та фінансовий аналіз показників ліквідності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» представлені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

**Показники ліквідності (платоспроможності) ПрАТ «Миронівський
хлібопродукт»**

Показники	Оптимальне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022р.	2023 р.
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	>0,1	-0,14	-0,50	-0,47	-0,48	-0,32
Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	>1	1,31	3,47	1,72	0,43	0,48
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2...0,3	0,09	0,29	0,04	0,04	0,07
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,9–1,0	1,04	1,94	0,72	0,85	0,95

Згідно з проведеними розрахунками в таблиці 2.6 можна зробити висновок, що в ліквідності підприємства сталися істотні зміни.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) показник, що характеризує яку частину поточної заборгованості підприємства може бути погашено наявними грошовими коштами та їх еквівалентами, тобто спроможність підприємства негайно погасити свою короткотермінову кредиторську заборгованість, помітно знизився у 2021-2023 роках, що свідчить про здатність підприємства покривати в поточному періоді борги власними коштами і активами.

Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності здебільшого пропонують розраховувати як відношення високоліквідних оборотних активів (оборотного капіталу) до поточних зобов'язань. Тобто, він показує, в якій мірі поточні активи покривають поточні зобов'язання (скільки гривень поточних активів підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань). До 2022 року

даний показник значно перевищував оптимальне значення, проте, у 2022-2023 роках зменшився в рази і показує недостатність обігових коштів для погашення поточних зобов'язань протягом року.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами, який має бути не нижче за 0,1. Високе значення говорить про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії. В досліджуваного підприємства навпаки, значення нижче нуля свідчить про повну фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів.

Показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості визначається як відношення поточної кредиторської заборгованості до поточної дебіторської заборгованості. Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості за 2020-2022 роки є нераціональним і значно нижче оптимального значення. Здатність розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом одного року у підприємства відмічаємо лише у 2019-2020 роках ($K_{\text{деб.}}/K_{\text{кред.}} \geq 1$), періоди з 2021-2022 рр. цей коефіцієнт не відповідав нормативу. У 2023 році ситуація покращилась.

Зазвичай оптимальним значенням показника є значення, яке приблизно дорівнює одиниці та більше. У такому випадку компанія може кредитувати своїх покупців за рахунок постачальників. Отже, підприємству необхідно постійно здійснювати аналіз співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості і докладати всіх зусиль для зниження даного показника. Зменшення заборгованостей за рахунок скорочення періоду їх погашення, а не за рахунок зменшення обсягів реалізації позитивно характеризує управління дебіторською заборгованістю.

Управління оборотними активами відіграє дуже важливу роль, тому що саме від якості управління поточними активами залежить, яка величина запасів і активів у грошовій формі, тощо, багато в чому залежить фінансова стійкість

підприємства та ефективність використання оборотного капіталу. Оборотність слід розглядати одночасно із показниками ефективності використання оборотних засобів, оскільки велика оборотність може бути викликана неефективністю управління запасами чи іншими складовими оборотних засобів, а не їх застосуванням у процесі виробництва .

Забезпечення підприємства ресурсами, їх оновлення значно залежить від результатів діяльності, особливо від прибутковості підприємства. В свою чергу отримані результати діяльності підприємства залежать від стану складових ресурсного потенціалу. Тобто, ресурсний потенціал, а саме оборотний капітал, та економічні результати діяльності підприємства є взаємозалежними.

Найважливішими умовами зростання прибутку від реалізації продукції є збільшення обсягу випуску продукції, забезпечення ритмічності виробництва і відвантаження продукції, зниження її собівартості, підвищення її якості та конкурентоспроможності, оптимізація запасів готової продукції на складах, своєчасна оплата покупцями замовленої ними продукції, застосування прогресивних форм розрахунків за продукцію [38].

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ

Оборотні активи підприємства являються важливим структурним елементом його ресурсного потенціалу, використання яких забезпечує можливість отримання максимального економічного ефекту в поточному та майбутньому періодах діяльності.

На сьогодні питання управління оборотними активами досить багато досліджувалося провідними українськими вченими-економістами. Найбільш ширше тлумачення цієї категорії надає Ю.О. Швець, згідно з яким, система управління оборотними активами являє собою систему цілеспрямованих та узгоджених взаємозв'язків між суб'єктом та об'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із використання сформованих методів, засобів, механізмів і фінансово-економічних інструментів аналізу, дослідження, перетворення пов'язаних між собою процесів розподілу, формування, використання, контролю оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, структурою та складом за умови врахування внутрішніх та зовнішніх загроз та з метою підвищення рівня фінансової стійкості [53]. Виходячи з цього, об'єктом управління оборотними активами виступають товарні запаси в процесі формування, зберігання й реалізації, кредити, дебіторська заборгованість, грошові ресурси, а також економічні відносини, що виникають у процесі кругообігу оборотного капіталу[22].

Рациональне використання оборотного капіталу сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства та рівня його платоспроможності. Тоді підприємство своєчасно і повністю виконує свої розрахунково-платіжні зобов'язання, що дозволяє успішно здійснювати комерційну діяльність.

Удосконалення економічного механізму формування та використання оборотного капіталу ПрАТ «МХП» передбачає реалізацію заходів, які сприятимуть збільшенню грошових потоків підприємства та підвищенню ефективності їх використання, оскільки основним джерелом знаходження

грошових коштів є операційна діяльність, то можемо зазначити необхідність впровадження заходів, які дозволять збільшувати обсяги реалізації продукції підприємства та підвищувати оборотність всіх видів ресурсів.

Одним із напрямків збільшення обсягів реалізації в довгостроковій перспективі є, на нашу думку, підвищення якості продукції.

В Україні, як і в усьому світі, впевнено розвивається тренд здорового способу життя. Все більше людей починають займатися спортом, відмовляються від шкідливих звичок, і що важливо - починають придивлятися до складу продуктів, які вони споживають. Зокрема, це стосується і ринку курятини, бо саме куряче м'ясо є найпопулярнішим продуктом для всіх верств населення, яке однаково придатне для будь-якого раціону харчування. Згідно з дослідженнями наразі близько 50% споживачів в Україні не задоволені якістю курятини, і цей показник тільки збільшуватиметься. Все більшої популярності набуває вирощування птиці без антибіотиків.

Альтернативна схема вирощування птиці передбачає повне очищення питної води, дотримання персоналом гігієнічних правил (працівники перед заходом до пташників приймають душ і перевдягаються, дають згоду не тримати птицю у власних господарствах тощо), використання альтернативних речовин (підкислювачі, фітобіотики, пробіотики тощо). Замість антибіотиків кури отримують пробіотики - натуральні мікробіологічні харчові добавки, які підвищують імунітет курчат, відновлюючи мікробний баланс кишківника, й вітаміни.

Як показує досвід ПрАТ «Володимир-Волинська птахофабрика», на який вже здійснено перехід на альтернативний спосіб вирощування птиці без антибіотиків та стимуляторів росту, обсяги реалізації продукції за перший рік реалізації проєкту зростають на 10-12%. [22].

Передбачаючи, що у перший рік реалізації проєкту обсяги реалізації продукції зростуть на 10%, що забезпечить:

- збільшення виручки від реалізації до 56427879 тис.грн (для розрахунків прийнято базовим періодом 2023 рік);

- коефіцієнт оборотності оборотного капіталу збільшиться до 2,25 проти 2,05 у 2023 році;
- тривалість обороту зменшиться на 15,6 днів і становитиме 160 днів.

Шляхи удосконалення управління оборотним капіталом підприємством варто розглядати у розрізі їх формування та використання.

Формування оборотних активів відбувається як за рахунок власних джерел, так і за рахунок позикового капіталу, переважно поточних зобов'язань.

Для забезпечення високого рівня фінансової стійкості підприємству при фінансуванні слід використовувати власний капітал. Спочатку формування власних оборотних активів відбувається саме у момент заснування підприємства шляхом створення статутного фонду. Надалі достатній обсяг власних оборотних активів підприємства підтримується передусім за рахунок нерозподіленого (реінвестованого) прибутку, адже ці кошти мобілізуються максимально швидко та не вимагають спеціальних механізмів їх залучення.

Серед основних переваг використання власних джерел фінансування оборотних активів виділяють простоту їх залучення, більшу віддачу за критерієм норми прибутку на вкладений капітал і зменшення ризику фінансової стійкості й банкрутства підприємства [41, с. 97].

Науковець Р. А. Слав'юк [45, с. 213] пропонує в окремих випадках для формування оборотних активів використовувати позапланові ресурси: перерозподілений прибуток; прострочені та пролонговані (відстрочені) кредити банку; прострочену кредиторську заборгованість перед постачальниками та іншими організаціями. Проте використання зазначених джерел є доцільним лише за відсутності будь-якого іншого джерела фінансування та на нетривалій основі, наприклад, для термінового погашення заборгованості підприємства у разі несвоєчасного отримання коштів від покупців (прострочена дебіторська заборгованість), оскільки постійне використання таких джерел може ускладнити взаємовідносини між контрагентами та свідчитиме про неефективний фінансовий менеджмент на підприємстві. Якщо власних коштів не вистачає, для покриття потреби в оборотних активах підприємство залучає

короткострокові банківські або товарні кредити.

ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» використовує як джерело фінансування оборотних активів довгострокові кредити, а у 2022-2023 роках – короткострокові, та кредиторську заборгованість. Перевагою кредиторської заборгованості як джерела фінансування є її безоплатний характер, тобто ціна за її використання не платиться. Проте необхідно враховувати, що така заборгованість має обмежені строки використання, адже вимоги кредиторів необхідно вчасно задовільняти та недопускати порушення розрахункової дисципліни, виникнення штрафів, погіршення договірних відносин із постачальниками.

До основних організаційно-економічних напрямків економії матеріальних ресурсів відносяться:

- система заходів, спрямованих на підвищення рівня нормування і планування матеріалоємності промислової продукції, розробку і впровадження технічно обґрунтованих норм і нормативів витрат матеріальних ресурсів;
- сукупність заходів, які сприяють прискореному розвитку виробництва нових інноваційних видів продукції на основі використання більш якісної сировини і відповідних матеріалів [26].

Слід відзначити, що ефективність використання оборотного капіталу підприємства залежить від багатьох чинників: зовнішні чинники, вплив яких не залежить від інтересів і діяльності підприємства, і внутрішні – які знаходяться під впливом господарювання самого підприємства. До зовнішніх чинників відносяться:

- загальна політична економічна ситуація в країні;
- особливості фіскальної політики і податкового законодавства;
- умови отримання довгострокових кредитів і процентні ставки по ним;
- можливість отримання цільового фінансування; участь в програмах, що фінансуються з бюджету [53].

Враховуючи ці і інші чинники, ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» може використовувати внутрішні резерви раціоналізації руху оборотних коштів

на шляху прискоренням їх оборотності на всіх стадіях кругообігу.

Важливим є те, що значні резерви підвищення ефективності використання оборотних активів знаходяться безпосередньо в самому підприємстві. Зокрема, у сфері виробництва це відноситься, перш за все, до виробничих запасів як важливої складової забезпечення безперервності процесу виробництва. Ефективна система управління виробничими запасами підприємства є важливою умовою підвищення ефективності використання оборотних активів та ресурсного потенціалу підприємства в цілому[44].

Одним з головних напрямків економії матеріальних ресурсів в ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» як необхідної передумови його ресурсного потенціалу, може бути збільшення виходу кінцевої продукції з тієї ж кількості сировини і матеріалів, що залежить від технічного оснащення виробництва, рівня майстерності працівників, рівня організації матеріально-технічного забезпечення, величини витрат і запасів матеріальних ресурсів. Велике значення має скорочення втрат у виробничому процесі, що може зумовити 15-20% загальної суми економії матеріальних ресурсів.

Важливим напрямком удосконалення формування та використання оборотного капіталу на ПрАТ «МХП» є також прискорення його оборотності. Якщо говорити про покращення використання оборотних активів, важливим є економічне значення економії оборотних засобів, що виражається в наступному:

1) Зниження питомих витрат сировини, матеріалів, палива забезпечує виробництву великі економічні вигоди. Воно, насамперед, дає можливість з даної кількості матеріальних ресурсів виробити більше готової продукції і виступає тому як одна із серйозних передумов збільшення масштабів виробництва. Для ПрАТ «МХП» це може виражатися у використанні відходів виробництва для отримання енергетичних ресурсів («зелена енергетика»- проєкт запущено в 2023 році.) та отримання біодобрив [38].

2) Прагнення до економії матеріальних ресурсів спонукає до впровадження нової техніки й удосконалюванню технологічних процесів.

3) Економія в споживанні матеріальних ресурсів сприяє покращенню використання виробничих потужностей і підвищенню суспільної продуктивності праці.

4) Економія матеріальних ресурсів у величезній мірі сприяє зниженню собівартості продукції. Істотно впливаючи на зниження собівартості продукції, економія матеріальних ресурсів надає позитивний вплив і на фінансовий стан підприємства.

Іншою важливою складовою оборотного капіталу являються оборотні кошти. Раціональне розміщення як складова управління оборотним капіталом має певні особливості. При цьому необхідно враховувати такі чинники, як вид господарської діяльності, обсяг виробництва; рівень технології та організації виробництва; термін виробничого циклу; система постачання необхідних товарно-матеріальних цінностей і реалізації продукції та ін. Залежно від розміщення, умов організації виробництва й реалізації продукції оборотні кошти мають різний рівень ліквідності, а отже, і ризику використання [18].

Враховуючи частку дебіторською заборгованістю у структурі оборотних активів (близько 80%), управління дебіторською заборгованістю повинно стати одним із основних завдань управління оборотним капіталом на ПрАТ «МХП», адже така значна питома вага дебіторської заборгованості призводить до ризику збитковості та втрати фінансової стійкості.

Для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю на ПрАТ «МХП» потрібен постійний моніторинг дебіторської заборгованості, не потрібно допускати, щоб дебіторська заборгованість переходила у довгострокову, сумнівний та безнадійний борг. Особливо важливо аналізувати покупців, особливо зараз, особливо у період кризи, коли багато підприємств відчувають дефіцит ресурсів і не мають коштів оплачувати придбані товари.

Сучасна практика господарювання є багатовекторною, що нівелює однозначне встановлення довгострокових ключових чинників успіху підприємства. Підвищення ефективності використання оборотного капіталу підприємства може бути забезпечене:

- підвищенням ефективності використання трудових ресурсів (продуктивності праці), що впливатиме на економію матеріальних витрат та сприятиме підвищенню культури й безпеки виробничого процесу;

- вдосконалення управління виробництвом на засадах більш оптимального використання інформаційної потенціалу і ресурсів підприємства;

- впровадження інновацій, підвищення рівня автоматизації з метою забезпечення процесу зростання обсягів виробництва;

- оптимальної організації збутової системи підприємства, застосування більш прогресивних форм проведення розрахунків;

- реалізації заходів з раціонального використання виробничих запасів, ліквідації існуючих наднормативних запасів, вдосконалення процесів нормування й постачання;

- впровадження прогресивних, безвідходних чи маловідходних технологій і процесів [40].

Таким чином, у результаті визначення можливостей покращення використання окремих структурних елементів оборотного капіталу, можна схематично окреслити основні проблеми та необхідні заходи для їх вирішення (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Основні проблеми та необхідні заходи покращення використання окремих елементів оборотного капіталу

Елементи	Основні проблеми	Необхідні заходи
Запаси та матеріали	Надлишковий рівень запасів. Значні витрати на зберігання. Завищена вартість закупівель.	Виявлення та скорочення неліквідних запасів. Оптимізація номенклатури товарноматеріальних цінностей (ТМЦ). Розробка та реалізація заходів зі скорочення запасів до оптимального рівня. Зниження вартості закупок. Оптимізація постачальників, пошук альтернативних джерел і схем закупівель.
Дебіторська і кредиторська заборгованість	Невигідна відстрочка платежів покупця. Великий обсяг простроченої дебіторської заборгованості, значні обсяги її списання. Відсутність системи	Аналіз ринку, порівняння ситуації у конкурентів, визначення кращих умов оплати. Розробка та впровадження ефективних методів контролю платежів. Автоматизований облік дебіторської та

	контролю платежів.	кредиторської заборгованості. Застосування таких фінансових інструментів як факторинг, форфейтинг.
Грошові кошти	Надлишкове резервування коштів на рахунках внаслідок: неточних прогнозів у необхідності фінансування, відсутності механізмів концентрації грошових коштів всередині групи компаній, низької прозорості системи управління рухом грошових коштів. Неефективне використання вільних грошових ресурсів	Визначення оптимальних лімітів залишків грошових коштів на рахунках, розробка методики та механізмів нормування. Підготовка та ведення методик оперативного планування контролю руху грошових ресурсів. Розробка та впровадження сучасних інструментів централізованого управління грошовими ресурсами, ведення переговорів із банками.
Формування оборотних активів	Недостатність власних джерел забезпечення оборотних активів. Значна залежність від позичкового капіталу.	Структуризація власного капіталу: збільшення розміру статутного капіталу, зростання величини резервного капіталу (оптимально – більше 15%), використання додаткового капіталу (рекомендоване значення - менше 20%) та нарощування нерозподіленого прибутку.

Схематичний контроль та вирішення основних проблеми використання оборотного капіталу в комплексі, прийняття ефективних управлінських рішень потребує формування стратегії управління оборотним капіталом.

Стратегія управління оборотним капіталом підприємства є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, раціоналізації та оптимізації структури джерел їх фінансування.

Мета стратегічного управління оборотним капіталом - забезпечення обсягу і оптимальної структури оборотних активів, джерел їх покриття і співвідношення між ними, достатнього для забезпечення довгострокової ефективної виробничої і фінансової діяльності підприємства.

Для досягнення мети необхідно визначити стратегічні цілі (рисунк 3.2):

Стратегічні цілі управління оборотним капіталом підприємства	
Оптимізація обсягу оборотного капіталу	Оптимізація розміру оборотного капіталу, що обслуговує господарські потреби підприємства, обумовлена тим, що економічні ресурси надаються підприємству на платній основі, тому кожне підприємство зацікавлене в скороченні своїх фінансових потреб з метою мінімізації витрат на їх обслуговування
Прискорення швидкості руху оборотного капіталу	Прискорення швидкості кругообороту (або скорочення тривалості обороту) оборотного капіталу формує потребу підприємства в оборотному капіталі, яка залежить від обсягів товарообороту, тривалості кругообороту та тривалості періоду.
Забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємства	Платоспроможність - можливість підприємства забезпечувати виконання всіх своїх платіжних зобов'язань для безперервного фінансування господарської діяльності підприємства. Ліквідність торговельного підприємства визначається можливістю та тривалістю перетворення в грошову форму всіх оборотних активів, що є у підприємства для виконання зовнішніх зобов'язань.
Забезпечення інфляційного захисту капіталів	Вагомим недоліком оборотних активів є їх інфляційна незахищеність, перш за все, монетарних активів (грошових коштів, дебіторської заборгованості покупців тощо). Гроші, авансовані в формування немонетарних оборотних активів (товарних та інших матеріальних запасів, дебіторської заборгованості постачальників) також певною мірою страждають від інфляції, але рівень інфляційних втрат порівняно менший.

Рис. 3.1. Стратегічні цілі управління оборотним капіталом підприємства [26].

Стратегія управління оборотним капіталом, джерел їх покриття і співвідношення між ними, достатнього для забезпечення довгострокової виробничої і ефективної фінансової діяльності підприємства, є безперервним процесом, який можна поділити на п'ять етапів:

1. Перший етап – це отримання інформації для оцінки реального стану обігових коштів на підприємстві.
2. Другий етап – це визначення цілей стратегії та основних проблем, на вирішення яких вона буде спрямована.
3. Третій етап – розробка альтернативних стратегій розвитку.
4. Четвертий етап – оцінка запропонованих стратегій та вибір стратегії, яка відповідає вимогам підприємства та цілям його розвитку.
5. П'ятий етап – складання програми стратегії та контроль за її реалізацією.

Формування стратегії управління оборотним капіталом найбільшою мірою залежить від трьох критеріїв. Перший критерій – мінімізація вартості капіталу, що залежить від вибору способу оптимізації джерел фінансування оборотного капіталу. Другий критерій – максимізація платоспроможності підприємства, що залежить від вибору моделі управління оборотним капіталом підприємства. Третій критерій спрямований на максимізацію рентабельності оборотного капіталу, який базується на результатах рішень попередніх завдань із залучення власного і позикового капіталу та їх різних комбінацій.

Серед багатьох інструментів управління реалізацією стратегії є «дерево цілей». «Дерево цілей» – це графічне відображення субординації та зв'язків цілей, яке показує поділ спільної мети або місії на цілі та окремі дії. Її можна визначити як «цільову структуру» підприємства.

Чітке визначення цілей з урахуванням пріоритетів, необхідно при розподілі обмежених ресурсів, розробці інформаційної підтримки бізнесрішень, прогнозуванні можливих негативних наслідків їх реалізації, діагностуванні проблем та «вузьких місць».

Побудова «дерева цілей» підпорядковується загальній меті сільськогосподарського підприємства - впровадженню оптимального використання ресурсного потенціалу, максимізації прибутку від спільної діяльності за рахунок збільшення виробництва та реалізації конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції (рис.3.2).

За нормальних умов діяльності підприємств нормальним є вибір таких напрямків розвитку, які зможуть максимально концентрувати обмежені ресурси і фінансові засоби та ефективно використовувати уміння наявних трудових ресурсів. Досягненню головної мети повинні підпорядковуватись проміжні цілі, вказані вище, та найближчі заходи, що слугують для реалізації цілей другого порядку.

Рис. 3.2. Дерево цілей підвищення ефективності управління оборотним капіталом.

Виходячи зі сказаного, використання інструмента «дерево цілей» дозволить повною мірою реалізувати стратегію підвищення ефективності управління оборотним капіталом.

ВИСНОВКИ

Проведене в кваліфікаційній роботі магістра дослідження питань оцінки формування і використання оборотного капіталу підприємства, дозволило зробити наступні висновки.

Дослідивши наукові підходи до трактування суті понять «оборотний капітал», що поширені в науковій літературі, можна зробити висновок, що досить часто поняття «оборотний капітал» та «оборотні активи» ототожнюють.

Разом з тим, окремі науковці чітко розмежовують дані поняття. На нашу думку, поняття «оборотний капітал» та «оборотні активи» дуже близькі за своїм економічним змістом, проте оборотний капітал більше характеризує процес фінансування оборотних активів.

Тому пропонуємо наступне визначення оборотного капіталу. Оборотний капітал – це сукупність коштів, вкладених у оборотні активи підприємства у вигляді засобів виробництва та засобів обігу, використовується у процесі виробництва та реалізації продукції протягом операційного циклу або 12 місяців з дати балансу та повністю за вартістю входить у вартість новоствореного продукту.

Агрохолдинг ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» — найбільший виробник (64% ринку) і експортер (86% обсягу експорту) курятини в Україні. Найбільший виробник м'яса (41% ринку України), комбікорму (25% ринку) України. ТМ «Наша Ряба» є одним з найбільш відомих і сильних продуктових брендів в Україні. 100% курятини виробляється і переробляється на підприємствах МХП.

Виручка компанії зростала протягом досліджуваного періоду і у 2023 році збільшилась до 3021 млн доларів. Зростання виручки компанії було стимульовано зростанням середньої ціни м'яса птиці, а також збільшенням реалізації олії у 2023 році. Проте враховуючи значні суми витрат на збут продукції, адміністративних та фінансових витрат, результатом діяльності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» в останні роки є збиток.

Ефективність формування та використання оборотного капіталу залежить від особливостей управління основними їх структурними елементами, до яких відносять виробничі запаси, грошові кошти та дебіторську заборгованість. Одним з найважливіших завдань підвищення ефективності використання У сфері оборотних капіталу потрібно акцентувати увагу на скороченні дебіторської заборгованості. Це можна досягти шляхом вдосконалення процесу організації товарів, використання фондів, перш за все їх активної частини, економії по всіх стадіях руху оборотних коштів.

Важливою передумовою покращення формування і використання оборотного капіталу являється розробка стратегії ефективного управління оборотним капіталом, щодо забезпечення обсягу і оптимальної структури оборотних активів, джерел їх покриття і співвідношення між ними, достатнього для забезпечення довгострокової ефективної виробничої і фінансової діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажаман І. А., Жидков О. І. Сутність та структура економічного потенціалу підприємства. Економіка та держава. 2018. № 4. С. 22–25.
2. Бровко Л.І., Юрченко А.А., Королькова Т.В. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2021. №2. С. 16-22.
3. Гаватюк Л.С., Пілат А.К. Удосконалення механізму управління оборотними активами як умова ефективного функціонування підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. №1. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/2022-en-1-32.pdf>
4. Гайдаржийська О.М., Рибак О.М., Чайковська А.О. Дослідження структури власного капіталу підприємства та особливостей його формування .№ 6. 2017. С.96-94. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/6_2017_ukr/20.pdf
5. Гладій М.В. Використання виробничо-ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки України : монографія. Львів : ІРД НАН України, 1998. 294 с.
6. Гончар М.В. Обґрунтування структуризації ресурсного потенціалу підприємства. Науковий вісник Полісся № 2 (6), 2016. С.108-113.
7. Гриньова В.М., Салун М.М. Оптимізація вартості складових ресурсного потенціалу підприємства : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 236 с.
8. Дехтяр Н.А., Дейнека О.В., Голик Д.В. Оптимізація структури оборотних активів підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Вип. 1 (12). С. 289-293
9. Дідух С.М., Федорова Т.С. Структура капіталу підприємства: теоретичні підходи та напрямки оптимізації в сучасних умовах. Науковий журнал «Економіка і регіон». Полтава: ПНТУ, 2023. Т. (4(87)). С. 174-180. URL: [doi:https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4\(87\).2796](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4(87).2796).

10. Економіка підприємства: підруч. / за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : КНЕУ, 2018. 551 с.
11. Жмуденко В. О., Ліщук Р. Оптимізація ресурсного потенціалу як стратегічний напрям розвитку підприємства. Економічний простір. № 165. 2021. С. 70-75. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/165-12>
12. Іорга Світлана. Власний оборотний капітал як інструмент досягнення фінансової рівноваги підприємства. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2019. № 9–10 (272–273). С. 22-36.
13. Казачков І.О. Підвищення ефективності використання ресурсів промислового підприємства. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2013. № 1. Т. 2. С. 86–91.
14. Кічук О.С., Тарасова Ю.А. Управління оборотним капіталом промислових підприємств. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1234>
15. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. Онлайн-журнал «Financial Analysis online». 2023 URL:: <https://analizua.com/slovnik-ekonomichnikh-terminiv/299-pokaznik-oborotnosti-debitorskoji-zaborgovanosti>
16. Коваленко О.В. Формування і використання оборотного капіталу підприємства: пошук шляхів підвищення ефективності. Причорноморські економічні студії. 2019. Випуск 41. С. 204–208.
17. Ковальчук Н.О., Федішин М.П., Жаворонок А.В. Теоретичні аспекти аналізу складу, структури активів та джерел їх фінансування. Інвестиції: практика та досвід. 2019. №23. С.64-69.
18. Корбутяк А.Г., Одайська Н.М. Оптимізація структури капіталу підприємства. Економіка і суспільство. 2018. №16. С. 375-381.
19. Косарева І.П., Великий Ю.М., Капустенко Ю.М. Теоретичні основи систематизації поняття «оборотний капітал» та характеристика його складових елементів. Економіка і суспільство. 2018. Випуск 16. С. 382-388.
20. Кравченко І. В. Сутність оборотного капіталу як фінансово –

економічної категорії. Вісник аграрної науки Причорномор'я . Вип. 2 (40): Науково – теоретичний фаховий журнал. Миколаїв: МДАУ. 2019. С. 132 – 137.

21. Краснікова О. М., Дроботя Я. А. Шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства. Економіка та управління соціально-економічним розвитком країни в умовах глобалізаційних викликів: матеріали I Всеукраїнського круглого столу, 22 грудня 2021 року. Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 118-121.

22. Кузнєцова Т. В., Лук'янчук Ю. А. Система управління оборотними активами як інструмент забезпечення платоспроможності підприємства. Вісник НУВГП. 2023. Випуск 1 (101). С. 56-65.

23. Лисьонкова Н. М. Захарчук В. Ю. Підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства. Приазовський економічний вісник. 2018. Вип. 5(10). С. 354-358.

24. Мазурок П.П. Історія економічних вчень у запитаннях і відповідях : [навч. посіб.] 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2006. 477 с.

25. Маргасова В. Г. Оцінка діючої системи управління оборотним капіталом на підприємствах. Актуальні проблеми економіки. 2016. №9(63). С. 74–77

26. Маринович О. О., Шухманн В. А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. Ефективна економіка. 2019. №1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6854>

27. Маринович О.О. Порівняння категорій, суміжних із поняттям «оборотні активи». Економіка і суспільство. 2019. Випуск 19. С. 1307-1311. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/194.pdf

28. Марусяк Н.Л. Визначення пріоритетних джерел формування оборотного капіталу промислових підприємств. Науковий вісник Чернівецького університету. 2019. Випуск 694-695. С. 135-138.

29. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств: навч. посіб.: 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с.

30. Маршук Л.М. Розробка організаційно-економічного механізму

формування і використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємства. Інтелект XXI. 2017. № 6. С. 66-69.

31. Мордань Є.Ю., Сумченко А.О. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2019. № 4. С. 24-34

32. Носань Н.С., Мартінович В.Г. Сутність та генезис економічної категорії «оборотний капітал підприємства». Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Випуск 15. С. 272-275.

33. Олександренко І. В. Методичні підходи до діагностики оборотних активів підприємства. Бізнес Інформ. 2014. № 2. С. 277–283. URL: <http://nbuv.gov.ua>

34. Петрович Й.М., Прокопишин-Рашкевич Л.М. Економіка і фінанси підприємств: підруч. Львів. 2017. 408с.

35. Піскульова І.В., Мавріна М.І. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств: сучасний аспект. Ефективна економіка. 2021. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/90.pdf

36. Писаренко С. В., Решетник В. Г., Ільченко А. І. Ресурсний потенціал як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. №1 (67). С. 99 – 104.

37. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.]; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - 6-те вид., перероб. та допов. К.: КНЕУ, 2006. 552 с.

38. ПрАТ "Миронівський хлібопродукт". URL: <https://mhp.com.ua/uk/glorytoUkraine>

39. Про затвердження Національного положення (стандарту) 49 бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

40. Рудь І.Ю., Позняк О.В. Управління оборотними активами підприємства. Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура

ринку». 2018. № 25. С.759–763.

41. Севрук Є. Фінансування оборотних активів підприємств торгівлі України. Вісник КНТЕУ. 2017. №3. С. 94-103.

42. Семенова К.Д. Аналіз тенденцій і прогнозування фінансових показників діяльності підприємств України. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 5 (110). С. 238-242.

43. Сердак С.Е. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання. Академічний огляд. 2008. № 2. С. 83-88.

44. Скорба О. А. Управління дебіторською заборгованістю та альтернативні методи її рефінансування. Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук, праць. Вип. 204, Т. І. Дніпропетровськ, ДНУ, 2019. С 196-202.

45. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств. Київ : УБС НБУ. Знання, 2010. 550 с.

46. Смолич Д. В., Тимошук І. В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та модель управління в сучасних умовах господарювання. Економічний простір. № 153, 2020. С. 75-82. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-14>

47. Супрун С.Д. Концептуальні основи формування вартості капіталу підприємства. Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. Випуск 5 (22). 2019. С.142-146.

48. Фроленко Р. В. Аналітична складова управління оборотним капіталом підприємства : концептуальний підхід. Інноваційна економіка. 2016. № 1–2. С. 98–103

49. Ходжва К.Я. Оборотний капітал підприємства: його сутність та значення. URL: http://www.rusnauka.com/27_OINXXI_2011/Economics/14_92290.doc.htm

50. Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є., Водоріз С.Я. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. Економіка

і суспільство. 2018. № 15. https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/139.pdf

51. Шарова С.В., Бойко Т.О. Оборотні активи та їх місце в фінансово-економічному механізмі управління підприємством. Сучасна економічна наука: теорія і практика: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 15 листопада 2017 р. Полтава : ПолтНТУ, 2017. 209 с.

52. Шкода А., Масюк Ю. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємства. Економіка та суспільство, 2021. (34). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-27>

53. Швець Ю.О. Управління оборотними активами підприємств. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. Вип.13. С.127-130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_

54. Щебликіна І.О. Власний капітал підприємства. Вісник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2015. № 2 (14). С. 388–395.

55. Юрій С.М. Концептуальні підходи до аналізу оборотного капіталу. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2016. Вип. 6 (48). с. 184–188.

56. Юрчишена Л. В., Кречко О. С. Макроекономічний аналіз фінансування оборотних активів промислових підприємств України. Бізнес Інформ. 2020. №11. С. 337-346.